

คุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชน ในยุคดิจิทัล

ETHICAL CHARACTERISTICS AND NECESSARY CHARACTERISTIC OF MASS COMMUNICATION STUDENTS IN THE DIGITAL ERA

ฉันทนา ปาปัดถา

Chantana Papattha

คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

E-mail : chantana.p@rmutp.ac.th

Received August 4, 2021; Revised December 25, 2021; Accepted April 25, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 คน ที่เป็นอาจารย์และนักสื่อสารมวลชนที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสื่อสารมวลชนมากกว่า 10 ปี และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางสังเคราะห์ข้อมูลประกอบคำอธิบาย

ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 20 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและส่วนรวม มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเสียสละ รู้จักทำเพื่อคนอื่น ความเข้าใจบริบทสังคม เปิดกว้าง ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น เข้าใจความขัดแย้ง เคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับความแตกต่าง เป็นคนดี (รู้จัก รู้ผิด) เคารพสิทธิมนุษยชน การนำเสนอข้อเท็จจริง มีความสุภาพและมีกิริยามารยาท รู้กาลเทศะ จริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ และ 2) คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะ ได้แก่ ใฝ่เรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเขียนและการสื่อสาร รู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา และทำงานได้หลายอย่าง

คำสำคัญ : คุณลักษณะทางจริยธรรม, คุณลักษณะที่จำเป็น, นักศึกษาสื่อสารมวลชน, ยุคดิจิทัล

Abstract

The purpose of the study was to study the ethical characteristics and necessary characteristic of mass communication students in the digital era. The qualitative research was conducted with in-depth structured interview from the 16 experts who were

experienced in the field of mass media for more than 10 years including lecturers and mass communication officers. Data were analyzed by synthesized table and descriptions.

The results showed that: The 20 ethical characteristic of mass communication students in the digital era are self-responsibility and social responsibility, good consciousness, public consciousness, role of self-awareness, sacrifices, do for the collective, social context understanding, receptive, respect and accept of others' opinions, understanding conflict, respect each other, recognition of differences, good person (right or wrong), respect human rights, respect yourself, present truth, politeness and etiquette, propriety, ethics of information technology, and media literacy. Similarly, the 7 necessary characteristic of mass communication students in the digital era are seek knowledge, analytical and synthesis thinking, critical thinking, creative thinking, writing and communication skills, interdisciplinary, multitasking.

Keywords: Ethical Characteristics, Required Characteristic, Mass Communication Students, Digital Era

บทนำ

เมื่อสังคมทุกภาคส่วนได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือนวัตกรรมในระบบดิจิทัลมาปรับใช้ ทำให้วงการสื่อสารมวลชนต้องพัฒนาตนเองเพื่อเรียนรู้และสร้างทักษะการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มใหม่ในยุคดิจิทัล เกิดการเปลี่ยนที่ประชากรรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในสังคมและรูปแบบหรือช่องทางการรับสื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้นักสื่อสารมวลชนต้องปรับตัวตามผู้รับสารที่เป็นคนรุ่นใหม่ อีกทั้งในด้านเนื้อหา รสนิยมของคนรุ่นใหม่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และสามารถเป็นผู้ส่งสารได้เอง ดังนั้นนักสื่อสารมวลชนต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านและครอบคลุม ด้วยการเรียนรู้บุคลิกของสื่อใหม่ ไม่ว่าจะเป็น Social Media หรือระบบการกระจายเสียงและแพร่ภาพวิทยุโทรทัศน์แบบใหม่ ในรูปแบบ Subscription-based Video-on-Demand (SVoD) เช่น Netflix Apple TV Line TV ที่บทบาทแบบ Gate Keeper ดั้งเดิมของนักสื่อสารมวลชนรุ่นเก่ากำลังหมดไป ผู้กำหนดทิศทางทางการสื่อสารคือผู้รับสารที่สามารถเลือกรับชมเนื้อหาที่เขาสนใจเท่านั้น และเลือกชมในเวลาใดสถานที่ใดก็ได้ (จักรกฤษณ์ สิริริน, 2563) ซึ่งนักสื่อสารมวลชนยุคดิจิทัลจะต้องมีการปรับตัวและต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะการทำงานตามลักษณะการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยในการทำงานยุคดิจิทัลหากไม่ปรับตัวก็อยู่ยาก ไม่ว่าจะอยู่ในองค์กรระดับใดก็ตาม จนเกิดกระแส Digital Disruption (Krungsri Plearn, 2563) เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เกิดจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับแหล่งข้อมูลที่หลากหลายสามารถเข้าถึงและสื่อสารกันได้ทั่วโลกผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เพื่อความอยู่รอด และเพื่อพัฒนาทักษะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทักษะ Hard Skills อย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ การมีทักษะ Soft Skills จึงเป็นสิ่งจำเป็นในยุคดิจิทัล (พละกริต คอนซัลแทนท์, 2563) และจากความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมคนในสังคมยุคดิจิทัล และลักษณะการทำงานสื่อแบบคอนเวอร์เจนซ์ ทำให้สาธารณชนมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลทั่วไป

สามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีช่องทางเปิดให้ผู้รับสารกับองค์กรสื่อมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ ทำให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงสื่อได้หลากหลายประเภทและหลากหลายช่องทางมากขึ้นในยุคข่าวสารไร้พรมแดน และผู้รับสารสามารถตัดสินใจเลือกรับสารได้ตามความพอใจของตนเอง (Little John, 1999) ส่งผลทำให้การบริโภคข่าวสารมีความหลากหลาย องค์กรสื่อลดบทบาทของสื่อ และบทบาทในการกำหนดสิ่งที่ประชาชนจะรับรู้ผ่านสื่อในการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกิดการพัฒนาารูปแบบข่าวและการเล่าเรื่องที่ใช้เทคโนโลยีมีเดียมากขึ้นจนเกิดการตั้งคำถามเรื่องจริยธรรมจรรยาบรรณของสื่อ ได้แก่ 1) ความรวดเร็วและความหลากหลายของข้อมูลทำให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงเกิดข่าวลือเกิดความคิดเห็นที่ตรวจสอบไม่ได้ 2) มีแรงกดดันให้สื่อบางสื่อลดเพดานจริยธรรมลงหันไปทำข่าวที่เต็มไปด้วยอารมณ์สีสันตึงเรตติ้งของผู้ชม เพิ่มพื้นที่การขายข่าวเพื่อความอยู่รอดขององค์กร 3) สาธารณชนเริ่มตั้งคำถามประเด็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การเข้าถึงข้อมูลหรือการนำข้อมูลที่มีอยู่ในออนไลน์มาใช้โดยไม่ได้ขออนุญาต หรือขาดการอ้างอิงที่ถูกต้อง 4) เกิดความสับสนต่อการนิยามใครคือนักข่าวในเมื่อใคร ๆ ก็สามารถที่จะเผยแพร่ข้อมูลและรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ และ 5) ปัญหาจริยธรรมสื่อในปัจจุบันตกต่ำมากขึ้น เช่น การนำเสนอข่าวเกินจริง ใส่ความคิดเห็น ตั้งตนเองเป็นผู้พิพากษาตีตราผู้ตกเป็นข่าว ไม่แยกแยะระหว่างผลประโยชน์องค์กรกับส่วนรวม สาเหตุอาจเกิดจากคนในแวดวงวิชาชีพไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ หรือตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรม (อิสรานิวส์, 2558; Kendyl Salcito, 2561; ณัชชา พัฒนะนุกิจ, 2561) จึงทำให้นักสื่อสารมวลชนต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านและครอบคลุม และต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในบริบทสภาพแวดล้อมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีวันหวนกลับไปสู่จุดเดิมของอารยธรรมได้อีก (จักรกฤษณ์ สิริริน, 2563) เพื่อการปรับตัวกับการทำงานรูปแบบใหม่และต้องคงไว้ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และคงไว้ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปรับตัวของนักศึกษามวลชนยุคดิจิทัล และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาสื่อสารมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยพัฒนาเป็นหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมทางสื่อสารมวลชน และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนานักศึกษาและการประเมินตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติด้านคุณธรรมและจริยธรรม และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรม และคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย โดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) องค์ประกอบของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ประกอบด้วย 3 ส่วน สามารถอธิบายแต่ละส่วนเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1) รากของต้นไม้ คือจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) สถิติปัญญา/ความเฉลียวฉลาด คือการใช้สติปัญญาประกอบการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ ความฉลาดทางอารมณ์ในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ 2) ประสบการณ์สังคม คือ การนำประสบการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมาประกอบการใช้ชีวิตและการทำงาน และ 3) สุขภาพจิต คือ การใช้สภาวะทางจิตใจควบคุมอารมณ์และการแสดงออกอย่างรอบคอบ

2) ลำต้นของต้นไม้ คือสาเหตุทางที่เกิดจากจิตลักษณะ 5 ด้าน ที่สะท้อนสาเหตุทางจิตใจเกี่ยวกับข้อบกพร่องพฤติกรรมนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น ๆ เพื่ออธิบายและทำนายพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม คือการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากการแสดงความน้ำใจและเคารพผู้อื่น 2) มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง คือ การแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ 3) ความเชื่ออำนาจในตน คือการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของตัวเอง การรู้จักวางแผนล่วงหน้า และความภูมิใจใส่ตนเอง 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ การแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากสร้างแรงบันดาลใจ สร้างคุณค่าพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาเรียนรู้ และ 5) ทศนคติคุณธรรม และค่านิยม คือการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากความเสียสละ ความยุติธรรมในการประกอบอาชีพ และการแสดงพฤติกรรม

3) ดอกและผลไม้บนต้น คือพฤติกรรมการทำงานที่ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างซื่อสัตย์ซึ้งเพื่อส่วนรวม 7 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมพัฒนาสังคม คือการมีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ไม่สร้างปัญหา โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม 2) พฤติกรรมของพลเมืองดี คือการให้ความเคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น 3) พฤติกรรมการทำงาน คือการมีความรู้หลายด้านมากกว่าอาชีพที่ทำ การพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ และปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคม 4) พฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง คือการรู้ว่าตัวเองมีความสามารถและการสร้างคุณค่า มีศักดิ์ศรี อยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข 5) พฤติกรรมสุขภาพ คือ การดูแลสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจจิตใจมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี 6) พฤติกรรมการขยันเรียน คือการใช้เวลาว่างในการอ่านข้อมูลข่าวสารเพื่อเพิ่มพูนความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า 7) การอบรมเลี้ยงดู คือที่เกิดจากคนในครอบครัวควรช่วยกันแก้ปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และความสามารถในการตัดสินใจ

จิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคต ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 พลังโลกาภิวัตน์นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ทุกชีวิต โดยเฮาเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Gardner, 2007; วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, 2554; ราชบัณฑิตยสถาน, 2546; สุวิทย์ มูลคำ, 2549; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554; สุทธิพงษ์ พงษ์วร, 2555; อรดี คงสมบูรณ์, 2556) มีลักษณะทางจริยธรรม 5 ด้านสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) จิตเชี่ยวชาญ (Disciplined mind) คือการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและมีวินัยเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญให้เป็นเลิศเสมอ และความเชี่ยวชาญมากกว่าหนึ่งสาขาวิชาเป็นที่ต้องการอย่างมาก และต้องเป็นผู้รู้แบบสหวิทยาการอย่างแท้จริง ซึ่งนักวิชาการศึกษาเรื่องการรับรู้เชื่อกันว่าคนเราต้องใช้เวลากว่า 10 ปีกว่าจะเชี่ยวชาญเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ด้วยวิทยาการของการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ จึงอาจเกิดความเชี่ยวชาญได้รวดเร็วขึ้น หรือลดเวลาได้ถึงครึ่งหนึ่งเลยทีเดียว

2. จิตรูสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) คือจิตที่สำรวจแหล่งข้อมูลอันหลากหลาย รู้ว่าอะไรสำคัญควรค่าแก่ความสนใจ และนำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาผสมผสานกันได้อย่างมีเหตุมีผลสำหรับตนเองและ

ผู้อื่น ด้วยการใคร่ครวญ ตรึกตรอง อย่างละเอียด รอบคอบ และสามารถในการคิดที่ตั้งองค์ประกอบต่าง ๆ มาหลอมรวมหรือถักทอภายใต้โครงร่างใหม่อย่างมีเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) คือผู้คิดนอกกรอบเฝ้าค้นหาแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เรียนรู้จากความผิดพลาด การสร้างคือผลงานของการรับรู้ที่ต้องอาศัยความรู้ที่จำเป็นและกระบวนการในการรับรู้ที่เหมาะสม และการคิดสิ่งใหม่ที่แตกต่างและใช้ประโยชน์ได้ดีกว่าเดิม

4. จิตรู้เคารพ (Respectful Mind) คือผู้มีจิตรู้เคารพสามารถเปิดใจต้อนรับบุคคลและกลุ่มที่หลากหลาย อยากรู้อยากเห็น ทำความรู้จัก มีความเคารพนับถือ และชื่นชอบผู้คนจากแดนไกล บุคคลผู้มีความเป็นสากลนิยมอย่างแท้จริงจะเชื่อในคุณงามความดีของผู้อื่น คือ ความตระหนักรู้ถึงคุณค่าความดีที่มีอยู่จริงของบุคคลอื่น ยอมรับนับถือความดีของเขาด้วยใจจริง แล้วแสดงความนับถือต่อผู้อื่นด้วยการแสดงความอ่อนน้อม อ่อนโยน อย่างเหมาะสม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

5. จิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind) คือจุดยืนทางจริยธรรมนั้นต้องไม่ขัดแย้งกับแนวคิดเรื่องความเคารพ สามารถนึกถึงตนเองในเชิงนามธรรมและในบริบทที่เป็นสากล รับรู้สิทธิและความรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ที่สำคัญและเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักสามัคคี เกิดความอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัย ในการดำรงชีวิต เช่น ศิลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยทางจริยธรรม คือแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคมที่ครอบคลุมปัจจัยหลัก 4 ด้าน และปัจจัยย่อย 18 ด้าน ที่ได้มาจากทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม และจิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคต ได้แก่ 1) ด้านลักษณะทางจิต ประกอบด้วย ด้านสติปัญญา ด้านประสบการณ์ทางสังคม และด้านสุขภาพจิต 2) ด้านสาเหตุทางจิต ประกอบด้วย ด้านเหตุผลทางจริยธรรม ด้านมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ด้านความเชื่ออำนาจในตน และด้านทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยม 3) ด้านพฤติกรรมจริยธรรม ประกอบด้วย ด้านพฤติกรรมพัฒนาสังคม ด้านพฤติกรรมของพลเมืองดี ด้านพฤติกรรมการทำงาน ด้านพฤติกรรมสุขภาพ ด้านพฤติกรรมการขยันเรียนรู้ และด้านการอบรมเลี้ยงดู และ 4) ด้านจิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคต ประกอบด้วย ด้านจิตเชี่ยวชาญ ด้านจิตรู้สังเคราะห์ ด้านจิตสร้างสรรค์ ด้านจิตรู้เคารพ และด้านจิตรู้จริยธรรม

บทบาทหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชน สามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชน เป็น 3 ประการ ดังนี้ (Lasswell, 1948; กิติมา สุรสุนธิ, 2548) ได้แก่ 1) หน้าที่ในการสังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อมทางสังคม คือการสอดส่องและการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสมาชิกในสังคมมารายงานให้สมาชิกในสังคมได้ทราบ โดยเรียกบทบาทนี้ว่า ผู้เฝ้าประตู (Gate Keeper) 2) หน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้รวมตัวกันอยู่ได้ คือหน้าที่ในการติดตามศึกษาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถูกต้องถี่ถ้วน นำมาชี้แจงเพื่อช่วยปรับให้สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันได้ด้วยความสงบเรียบร้อย และ 3) หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางสังคม คือหน้าที่ในการเผยแพร่ถ่ายทอดหรือสืบทอดความรู้ ค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคมจากยุคสมัยหนึ่งไปสู่อีกยุคสมัยหนึ่ง เพื่อให้วิทยาการศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ตลอดไป

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ เป็นลักษณะที่คาดหวังในตัวผู้จบการศึกษาที่หล่อหลอมจากการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชา โดยด้านจริยธรรมคือ บัณฑิตมีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงทั้งในบริบททางวิชาการ วิชาชีพ และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (คณะกรรมการ

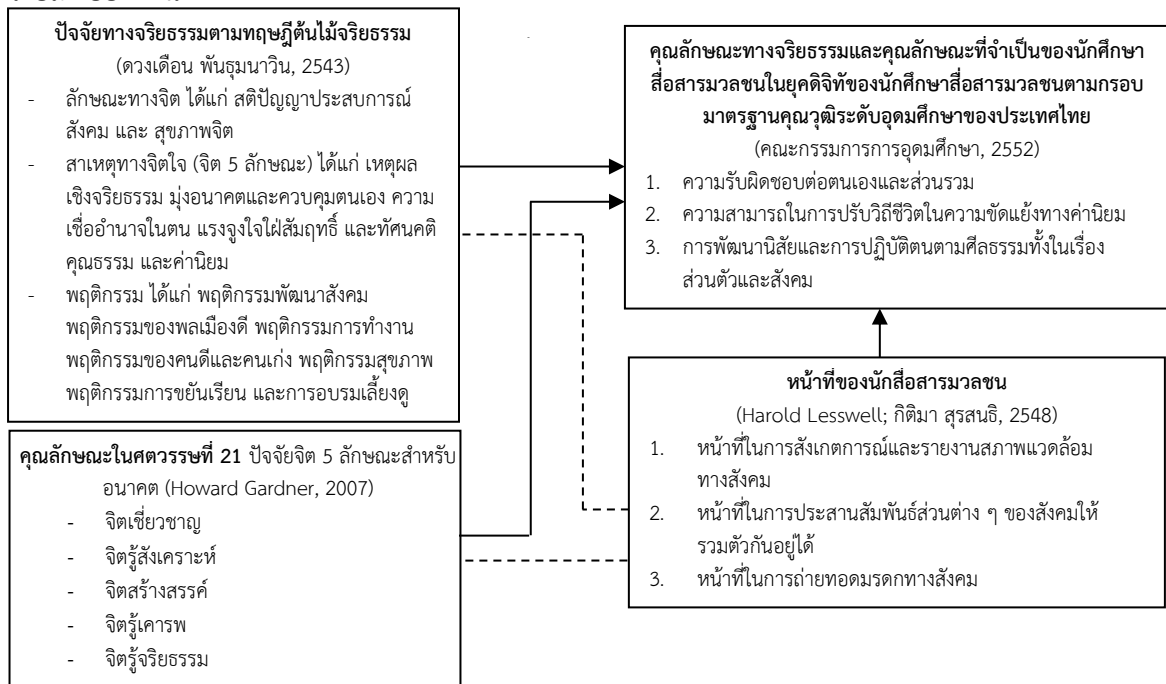

การอุดมศึกษา, 2552) กำหนดการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือการพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม โดยสรุป คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับปริญญาตรีตามกรอบ TQF สามารถสรุปได้เป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมได้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ด้านความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม และด้านการพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ประเด็น ผู้วิจัยได้นำไปสร้างเป็นกรอบคำถามแบบมีโครงสร้างเพื่อการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรม และคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล ก่อนนำผลการสัมภาษณ์ไปสังเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบรายงานต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีของ 1) ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) 2) Haward Gardner (2007) 3) คุณลักษณะทางจริยธรรมนักศึกษาสื่อสารมวลชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยของคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) และแนวคิดของ Harold Lesswell; กิติมา สุรสุนธิ (2548) จึงสามารถนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

————> แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักเพื่อหาคุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็น
 - - - - - แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นประเด็นในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมเพื่อเชื่อมโยงหาคุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษาสื่อสารมวลชน

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ กรุงเทพมหานคร โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวคำถาม ได้แก่ 1) ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยของ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2543) 2) แนวคิดเกี่ยวกับจิต 5 ลักษณะสำหรับอนาคตของ Gardner (2007) 3) คุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยของคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) และ 4) หน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนตามแนวคิดของ Lasswell (1948) และ กิติมา สุรสุนธิ (2548)

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง ด้วยวิธีการกำหนดคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยโครงสร้างคำถามการสัมภาษณ์มีโครงสร้างประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของนักสื่อสารมวลชน และคุณลักษณะทางจริยธรรมนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล ที่สถาบันการศึกษาจะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย และทำการตรวจสอบความตรง (Validity) ของแนวคำถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ที่มีความรู้ความสามารถด้านคุณลักษณะทางจริยธรรมและสื่อสารมวลชน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะก่อนนำคำถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยอาศัยความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสื่อสารมวลชนไม่น้อยกว่า 10 ปี และเคยมีตำแหน่งงานในระดับหัวหน้างานขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 ถอดบทสัมภาษณ์รายบุคคล และสังเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล โดยการจับประเด็นต่าง ๆ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดเป็นกลุ่มเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมและคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาพร้อม (Thematic Analysis) และใช้ตารางสังเคราะห์คุณลักษณะ โดยนำเสนอในรูปแบบพรรณนาประกอบตารางสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล สามารถนำเสนอรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ																บทสรุป
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
มีความรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
จิตสำนึกที่ดี	✓	✓	✓		✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
จิตสำนึกสาธารณะ	✓	✓	✓		✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

คุณลักษณะทางจริยธรรม	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ																บทสรุป	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง	✓	✓			✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
มีความเสียสละ	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓					✓	✓	✓	✓
รู้จักทำเพื่อส่วนรวม	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓					✓	✓	✓	✓
ความเข้าใจบริบทสังคม	✓		✓	✓			✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เปิดกว้าง	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เข้าใจความขัดแย้ง			✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เคารพซึ่งกันและกัน	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓
รู้จักเชื่อมโยง			✓		✓					✓				✓				✗
การยอมรับความแตกต่าง			✓	✓		✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓
เป็นคนดี/รู้ถูกรู้ผิด		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ต้องสื่อสารให้เข้าใจ	✓			✓				✓	✓					✓		✓		✗
ความยืดหยุ่น/ปรับเปลี่ยนตามสภาวการณ์		✓		✓									✓			✓		✗
ลดอัตราไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง				✓	✓													✗
มีน้ำใจ			✓	✓										✓	✓			✗
เคารพสิทธิมนุษยชน	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เคารพตัวเอง	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ไม่ขี้น้ำสงขม	✓				✓				✓	✓				✓				✗
การนำเสนอข้อเท็จจริง	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ความตรงต่อเวลา						✓				✓				✓	✓			✗
ความสุภาพ/มีกิจกรรมารยาท						✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
รู้กาลเทศะ						✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
จริยธรรมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ		✓	✓		✓	✓		✓				✓	✓		✓			✓
รู้เท่าทันสื่อ		✓	✓		✓	✓		✓				✓	✓		✓			✓

จากตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล พบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มี 20 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม จิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกสาธารณะ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเสียสละ รู้จักทำเพื่อส่วนรวม ความเข้าใจบริบทสังคม เปิดกว้าง ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น เข้าใจความขัดแย้ง เคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับความแตกต่าง เป็นคนดี/รู้ถูกรู้ผิด เคารพสิทธิมนุษยชน เคารพตัวเอง การนำเสนอข้อเท็จจริง ความสุภาพ/มีกิจกรรมารยาท รู้กาลเทศะ จริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งนักศึกษาสื่อสารมวลชน ควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล

คุณลักษณะที่จำเป็น	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ																บทสรุป
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
ไม่เรียนรู้	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓
การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	✓	✓	✓			✓		✓	✓				✓	✓	✓		✓
มีการคิดอย่างมีเหตุผล			✓														✓
ความคิดสร้างสรรค์			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ความกล้า	✓	✓			✓			✓	✓				✓				✓
มีเครือข่ายความร่วมมือ					✓											✓	✓
มีความอดทน						✓					✓		✓	✓	✓		✓
ทนแรงกดดันได้						✓					✓		✓	✓			✓
การเขียนและการสื่อสารให้เข้าใจ	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓
รู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา		✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
ทำงานได้หลายอย่าง		✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ ลำดับของผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เรียงตามที่ปรากฏในรายการอ้างอิง

จากภาพที่ 2 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล 7 คุณลักษณะ ได้แก่ ไม่เรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การเขียนและการสื่อสารให้เข้าใจ รู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา และทำงานได้หลายอย่าง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มีทั้งหมด 20 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและส่วนรวม จิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกสาธารณะ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเสียสละ รู้จักทำเพื่อส่วนรวม ความเข้าใจบริบทสังคม เปิดกว้าง ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น เข้าใจความขัดแย้ง เคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับความแตกต่าง เป็นคนดี/รู้ถูกรู้ผิด เคารพสิทธิมนุษยชน เคารพตัวเอง การนำเสนอข้อเท็จจริง ความสุภาพ/มีกิริยามารยาท รู้กาลเทศะ จริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงไปของเทคโนโลยีทำให้บริบททางสังคมและการทำงานของสื่อสารมวลชนต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ซึ่งการทำงานของสื่อทุกวันนี้แข่งขันกันที่ความเร็ว แต่สื่อสารมวลชนยังคงต้องทำหน้าที่เช่นเดิม แต่ปรับเปลี่ยนวิธีการ สอดคล้องกับกิติมา สุรสนธิ (2548) ที่สรุปจากฮาโรลด์ ลาสเวลล์ เกี่ยวกับยุคดิจิทัลที่บทบาทของสื่อมวลชนไม่เปลี่ยนไป ว่าสื่อสารมวลชนมีหน้าที่ในการสังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้รวมตัวกันอยู่ได้ และถ่ายทอดมรดกทางสังคม โดยทำหน้าที่ในการเผยแพร่ถ่ายทอดหรือสืบทอดความรู้ ค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานของสังคมจากยุคสมัยหนึ่งไปสู่อีกยุคสมัย ในขณะที่ มาลี บุญศิริพันธ์ (2556) กล่าวว่า นักสื่อสารมวลชน จะต้องนำเสนอข่าวสารบนพื้นฐานความจริงและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ผ่านการกลั่นกรองอย่างดี ดังนั้น จริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนได้รับการปลูกฝังให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกสาธารณะ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเสียสละ โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ด้านจริยธรรม (คณะกรรมการ

การอุดมศึกษา, 2552) ด้วยการพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม และสอดคล้องกับตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล (2562) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมสื่อมวลชนไทยยุคดิจิทัลว่า การพัฒนาจริยธรรมของสื่อยุคดิจิทัลสะท้อนให้เห็นว่าสื่อยุคดิจิทัลปัญหาทางจริยธรรมในการใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคมในยุคดิจิทัล โดยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อรักษาเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องความถูกต้อง การคัดกรองข้อมูลข่าวสาร ความเป็นกลางในการรายงานข่าว การสร้างการมีส่วนร่วม การเคารพผู้อื่น การไม่ละเมิดสิทธิและลิขสิทธิ์ และการรายงานข่าวเพื่อประโยชน์สูงสุดของต่อสังคมเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่ณัชชา พัฒนานุกิจ (2561) ได้สรุปแนวทางการแก้ปัญหาทางด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ระดับองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชน ควรสร้างความตระหนักในเรื่องจริยธรรมและจรรยาบรรณสื่อแก่ผู้ที่ทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง (เทียนทิพย์ เดียวกี, 2559) และ 2) ระดับองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม ด้วยการเปิดโอกาสให้องค์กรหรือบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบจริยธรรมจริยธรรมวิชาชีพของสื่อได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และควรมีการวางมาตรการการรับบุคคลเข้าทำงานในองค์กรให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น (วัฒน์ ภูวทิศ, 2556) และระดับผู้บริหาร ควรช่วยกันตรวจสอบการกรองข่าวสารก่อนออกสู่สาธารณะ (เทียนทิพย์ เดียวกี, 2559) ลดความเสี่ยงในผิดพลาดด้วยการประชุมโต๊ะข่าวในกองบรรณาธิการแสดงให้เห็นว่าได้ผ่านกระบวนการถกเถียงแสดงความคิดเห็นร่วมกันมาแล้ว (การดา ร่วมพุ่ม, 2557) และ 3) ระดับสถาบันการศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการมีส่วนสำคัญที่จะเน้นย้ำถึงความสำคัญของจริยธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพสื่อมวลชนในระบบการเรียนการสอนและควรปูพื้นฐานสร้างนักข่าวรุ่นใหม่ตั้งแต่ระดับเยาวชน (สุทธิชัย หยุ่น, 2555)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มี 7 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ใฝ่เรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การเขียนและการสื่อสารให้เข้าใจ รู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา และทำงานได้หลายอย่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทักษะที่จำเป็นคือคุณสมบัติเพื่อการทำงานของนักศึกษาสื่อสารมวลชนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อนสำเร็จการศึกษาเพื่อการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ กับ Krungsri Plearn Plearn (2563) ที่ได้นำเสนอ 5 ทักษะคนทำงานในยุคดิจิทัล ได้แก่ 1) การมีความคิดแบบประยุกต์และปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ 2) การปรับตัวตอบรับปรากฏการณ์สื่อใหม่ 3) เรียนรู้และเข้าใจศาสตร์ที่หลากหลาย 4) การออกแบบความคิดเชิงเหตุผลและอารมณ์ และ 5) มีศักยภาพในการต่อรองเพื่อรับมือกับปัญหาต่างๆ และสอดคล้องกับกองระบบและบริหารข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) เกี่ยวกับทักษะดิจิทัลก้าวสู่พลเมืองในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว 3) ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี 4) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 5) ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไวบนโลกออนไลน์ 7) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และ 8) ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ในขณะที่ Fah Chanwanthawat (2562) นำเสนอ 8 ทักษะในยุคดิจิทัลที่คุณต้องปรับตัวสู่ความสำเร็จ ได้แก่ 1) ทักษะการแก้ไขปัญหา 2) การคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) ความเป็นผู้นำ

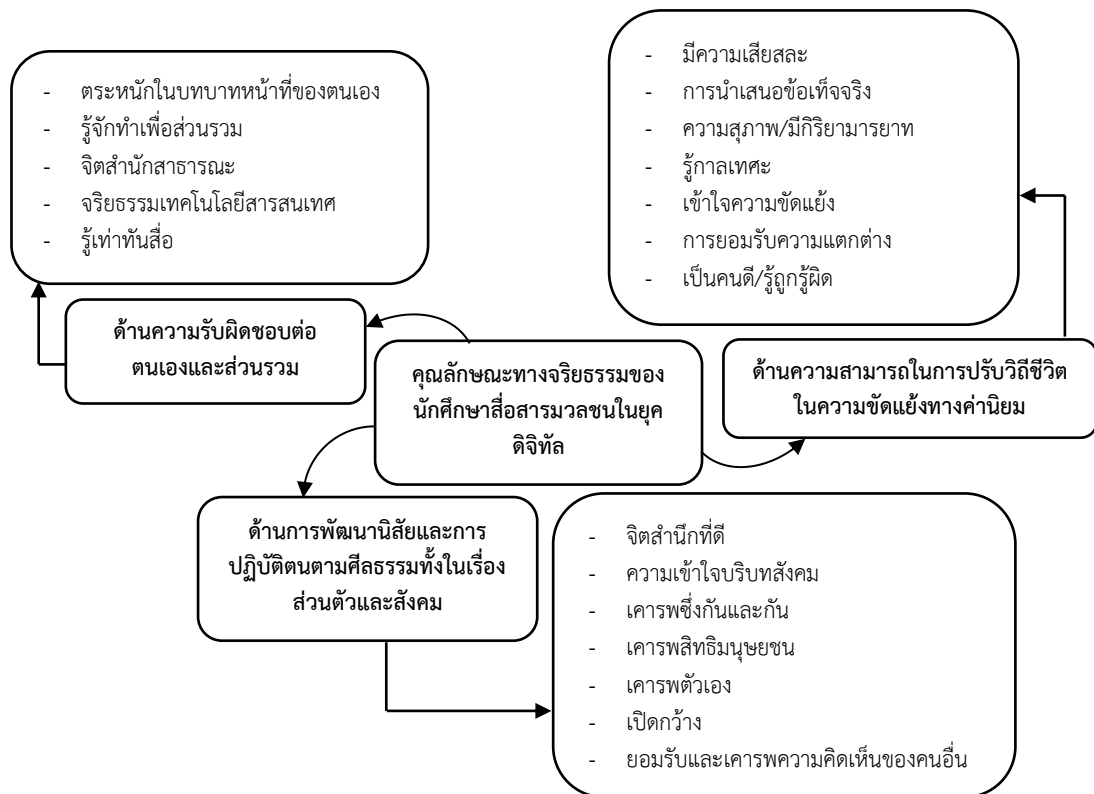

และการบริหารจัดการคน 5) ทำงานกับคนต่างวัฒนธรรมและต่างวัย 6) ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) และ 8) การเล่าเรื่องและการสื่อสาร และ ACTUALIZ (2563) ได้นำเสนอ 4 ทักษะที่คนทำงานต้องมีในยุคดิจิทัล ได้แก่ 1) ทักษะการปรับตัว 2) ทักษะการเรียนรู้ให้เร็ว 3) ทักษะการใช้เทคโนโลยี และ 4) ความฉลาดทางอารมณ์ ในขณะที่ Admission Premium (2559) 10 ทักษะที่จำเป็นในการทำงานยุคดิจิทัล (ปี 2020) ได้แก่ 1) การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) การบริหารบุคคล 5) การร่วมมือกับผู้อื่น 6) ความฉลาดทางอารมณ์ 7) การลงความเห็นและการตัดสินใจ 8) การใส่ใจความต้องการของลูกค้า 9) การต่อรอง และ 10) ความยืดหยุ่นทางปัญญา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรม และคุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่

คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มี 20 คุณลักษณะ จึงนำมาพัฒนาตามกรอบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับปริญญาตรีตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม 2) ด้านความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม และ 3) ด้านการพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

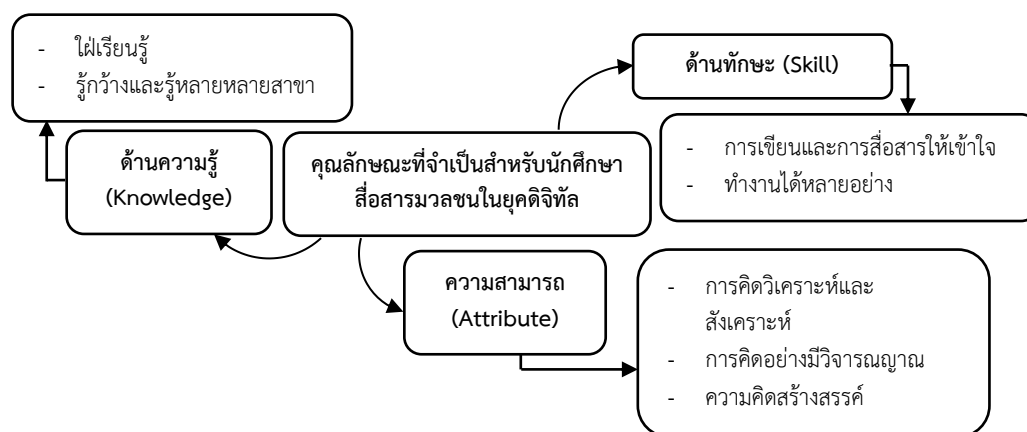
แผนภาพที่ 2 แสดงคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัลตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับปริญญาตรี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

จากแผนภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชน ในยุคดิจิทัลแบ่งคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับปริญญาตรีตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม 5 คุณลักษณะ ได้แก่ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักทำเพื่อส่วนรวม จิตสำนึกสาธารณะ จริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ
- 2) ด้านความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม 7 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความเสียสละ การนำเสนอข้อเท็จจริง ความสุภาพ/มีกิริยามารยาท รู้กาลเทศะ เข้าใจความขัดแย้ง การยอมรับความแตกต่าง และเป็นคนดี/รู้ถูกรู้ผิด
- 3) ด้านการพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม 7 คุณลักษณะ ได้แก่ จิตสำนึกที่ดี ความเข้าใจบริบทสังคม เคารพซึ่งกันและกัน เคารพสิทธิมนุษยชน เคารพตัวเอง เปิดกว้าง และยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น

คุณลักษณะที่จำเป็นของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มี 7 คุณลักษณะ จึงนำมาพัฒนาตามกรอบสมรรถนะบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ และ 3) ความสามารถ สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล

ตามกรอบสมรรถนะบุคคล

จากแผนภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชน ในยุคดิจิทัลตามกรอบสมรรถนะบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ 2 คุณลักษณะ ได้แก่ ไม่เรียนรู้ และรู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา
- 2) ด้านทักษะ 2 คุณลักษณะ ได้แก่ การเขียนและการสื่อสารให้เข้าใจ และทำงานได้หลายอย่าง
- 3) ความสามารถ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์

สรุป

จากผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มี 20 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม จิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกสาธารณะ

ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเสียสละ รู้จักทำเพื่อส่วนรวม ความเข้าใจบริบทสังคม เปิดกว้าง ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น เข้าใจความขัดแย้ง เคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับความแตกต่าง เป็นคนดี/รู้ถูกรู้ผิด เคารพสิทธิมนุษยชน เคารพตัวเอง การนำเสนอข้อเท็จจริง ความสุภาพ/มีกิริยามารยาท รู้กาลเทศะ จริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล 7 คุณลักษณะ ได้แก่ ใฝ่เรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การเขียนและการสื่อสารให้เข้าใจ รู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา และทำงานได้หลายอย่าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล มีทั้งหมด 20 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม จิตสำนึกที่ดี จิตสำนึกสาธารณะ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเสียสละ รู้จักทำเพื่อส่วนรวม ความเข้าใจบริบทสังคม เปิดกว้าง ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น เข้าใจความขัดแย้ง เคารพซึ่งกันและกัน การยอมรับความแตกต่าง เป็นคนดี/รู้ถูกรู้ผิด เคารพสิทธิมนุษยชน เคารพตัวเอง การนำเสนอข้อเท็จจริง ความสุภาพ/มีกิริยามารยาท รู้กาลเทศะ จริยธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1) นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาสื่อสารมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจจะพัฒนาเป็นหลักสูตรรายวิชาจริยธรรมทางสื่อสารมวลชน หรือกำหนดเป็นหัวข้อสำหรับการสอดแทรกในรายวิชาโดยให้กระจายไปในแต่ละชั้นปีทั้ง 4 ปี

2) นำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนานักศึกษาและการประเมินตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล 7 คุณลักษณะ ได้แก่ ใฝ่เรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การใช้วิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การเขียนและการสื่อสารให้เข้าใจ รู้กว้างและรู้หลายหลายสาขา และทำงานได้หลายอย่าง ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรนำไปประกอบการจัดการศึกษา หรือกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชน เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเป็นนักสื่อสารมวลชนยุคใหม่ที่รองรับความต้องการของสถานประกอบการ ปรับตัวเข้ากับการทำงานในรูปแบบใหม่ที่แข่งขันกันด้วยความเร็ว แต่ต้องคงไว้ซึ่งความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และสามารถให้ความรู้แก่สังคมได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัลที่สำคัญคือ คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาสื่อสารมวลชนคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับปริญญาตรีตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจริยธรรมเฉพาะกลุ่มวิชาชีพทางสื่อสารมวลชน ซึ่งจะมีคุณลักษณะทางจริยธรรมตามลักษณะการทำงานในแต่ละวิชาชีพที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กองระบบและบริหารข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *ทักษะดิจิทัล ก้าวสู่ พลเมืองในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.ops.go.th/main/index.php/knowledge-base/article-pr/1355-goto-citizens21st.html>.
- การดา ร่วมพุ่ม. (2557). สื่อมวลชนกับการรายงานข่าวสิทธิเด็ก. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต* ,8(1), 31-53.
- กิติมา สุรสนธิ. (2548). *ความรู้ทางการสื่อสาร (Introduction to Communication)*. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- จักรกฤษ เพิ่มพูน. (9 มีนาคม 2560). *ที่ปรึกษา นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, กรรมการควบคุมจริยธรรมสมาคมนักข่าว และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ลานนาโพสต์ จังหวัดลำปาง*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- จักรกฤษ ศิลปชัย. (6 กุมภาพันธ์ 2560). *เจ้าของและนักจัดรายการ Yes Radio* ทาง www.yesradiothai.com และ App yesradio. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- จักรกฤษณ์ สิริริน. (2563). *การปรับตัวของสื่อยุคใหม่*. สืบค้น วัน เดือน ปี. จาก <https://www.salika.co/2020/10/13/adaptation-of-modern-media/>
- ชยธร ธนวรเจต. (25 กุมภาพันธ์ 2560). *ผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายสร้างสรรค์รายการและผังรายการ*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ชาญชัย สวัสดิวิชัยกุล. (17 มีนาคม 2560). *ผู้กำกับภาพยนตร์*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ชุตินทรา วัฒนกุล. (8 มีนาคม 2560). *New Media Director สถานีโทรทัศน์ PPTV*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ฐิตินันท์ บุญภาพ คอมมอน. (10 มีนาคม 2560). *อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ฐิตีวรรณ ไสวแสนยากร. (22 กุมภาพันธ์ 2560). *หัวหน้าข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ณัชชา พัฒนะนุกิจ. (2561). *สื่อมวลชนกับจริยธรรมและจรรยาบรรณในยุคโซเชียลมีเดีย (Social Media)*. สืบค้น วัน เดือน ปี. จาก <http://www.presscouncil.or.th/archives/4280>
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2543). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคลากร*. เอกสารวิชาการคณะพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นนทสิทธิ์ นิตย์เมธา. (8 มีนาคม 2560). *Assistant Business Strategy Director สถานีโทรทัศน์ PPTV*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- บรรยงค์ สุวรรณผ่อง. (15 มีนาคม 2560). *ประธานกรรมการจริยธรรมวิชาชีพสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย, กรรมการควบคุมจริยธรรมสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และบรรณาธิการที่ปรึกษา Econ News*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).

- ประเสริฐ ผลิตการพิมพ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นเวิลด์ส.
- มัลลิกา บุญยี่น. (5 มีนาคม 2560). *บรรณาธิการความงาม นิตยสาร HELLO! ประเทศไทย*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). *วารสารศาสตร์เบื้องต้น ปรัชญาแลแนวคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุวดี ชุ่มกอทอง. (21 กุมภาพันธ์ 2560). *ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการโทรทัศน์ Smart SME*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2556). บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงราย*, 15(1), 97-107.
- ศิริโรจน์ ศิริแพทย์. (9 มีนาคม 2560). *ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวสกีข่าววาไรตี้ บทความ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ศิริวัลย์ สมทรง. (19 กุมภาพันธ์ 2560). *นักจัดรายการวิทยุรายการคลับสุขภาพ อสมท FM96.5, รายการอารมณ์ ดิยามเช้า อสมท FM 97.0, และรายการมองเขา ดูเรา สวท FM 97.0*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- สุคนธ์ธา เส็งเจริญ. (2556). *การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกสาธารณะในนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุดาทิพย์ มุสิกะสินธร. (22 กุมภาพันธ์ 2560). *บรรณาธิการข่าวหน้าสังคม-สตรี หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- สุทธิชัย หยุ่น. (2555). *อนาคตของข่าว*. สมุทรปราการ: ดับบลิวพีเอส ประเทศไทย.
- สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2550). *การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักศึกษา*. ปทุมธานี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุวรรณณา สมบัติรักษาสุข. (2 กุมภาพันธ์ 2560). *ผู้จัดการสถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. (ฉันทนา ปาปัดถา สัมภาษณ์).
- ACTUALIZ. (2563). *4 ทักษะที่คนทำงานต้องมีในยุคดิจิทัล*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.actualiz.co/single-post/skills-digital-era>.
- Admission Premium. (2559). *10 ทักษะที่จำเป็นในการทำงานยุคดิจิทัล (ปี 2020)*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.admissionpremium.com/content/1425>.
- Fah Chanwanthawat. (2562). *8 ทักษะในยุคดิจิทัลที่คุณต้องปรับตัว!! หากอยากประสบความสำเร็จในปี 2021*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2564. จาก <https://stepstraining.co/trendy/8-success-skills-for-2020>.
- Gardner, H. (2007). *Five minds for the future*. Boston: Harvard Business School Press.
- Krungrsri Plearn Plearn. (2563). *5 ทักษะที่คุณต้องปรับตัวในการทำงานยุคดิจิทัล*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.krungrsri.com/th/plearn-plearn/5-digital-skills>.
- Lasswell, H. (1948). *The Structure and function of communication in society*. In L. Bryson (Ed.), *The communication of ideas* (pp.37-40). New York: Harper.